

Viden til apotekspraksis

Dette nyhedsbrev handler om ny forskning, der styrker apotekets arbejde og udvikling

Af Louise Munk Rasmussen, Bjarke Abrahamsen og Charlotte Verner Rossing

Til årets FIP-kongres i København blev der indsendt mere end 1500 abstracts. Kun de bedste blev udvalgt til mundtlige præsentationer, og blandt dem har vi håndplukket de mest relevante emner for jer – dem, der kan gøre en forskel i jeres praksis.

Samfundsøkonomisk værdi af apotekets ydelser i Finland

Dette projekt fra Finland havde til formål at vurdere den økonomiske værdi af arbejde udført på finske apoteker, sammenlignet med en situation, hvor disse ydelser *ikke* blev leveret. Fokus var på de samfundsmæssige besparelser og sundhedsgevinster, som apotekernes rådgivning og kontrol af recepter bidrager med.

Til analysen anvendte forskerne data fra en række tilgængelige statistikker og databaser, som havde opgjort apotekets årlige samfundsværdi, besparelsen for sundhedsudbydere, når apoteket leverede, samt besparelsen for apotekets kunder. Resultatet viste, at samfundsværdien af apotekets ydelser samlet blev estimeret til 2.599 millioner euro. De største bidrag kom fra:

1. Rådgivning om egenomsorg og håndkøbsmedicin: 66 %
2. Rådgivning om receptpligtig medicin: 26 %
3. Kontrol af recepter for fejl: 7 %
4. Kontrol for interaktioner: 2 %.

Fordelingen af den samfundsmæssige værdi:

- 47 % skyldes sundhedsgevinster
- 36 % skyldes besparelser i sundhedsudgifter
- 17 % skyldes reduceret sygefravær.

Besparelser i sundhedsudgifter:

- Samfundet: 950 millioner euro
- Sundhedsudbydere: 855 millioner euro (svarende til 3,7 % af det samlede budget)
- Apotekskunder: 95 millioner euro.

Lægernes vurdering:

- Finske læger tilskrev betydelige fordele til alle fire bidrag fra apoteket
- 70 % af lægerne ønskede, at håndkøbsmedicin fortsat skulle udleveres fra apoteket
- Lægerne vurderede, at uden apotekernes rådgivning ville antallet af konsultationer i primærsektoren stige med 21 %.

Projektet viser at finske apoteker skaber betydelig samfundsværdi gennem rådgivning og kontrol af medicin – både i form af sundhedsgevinster og økonomiske besparelser. Projektet dokumenterer, at apoteket fungerer som en vigtig støtte til sundhedsvæsenet, især når adgangen til lægehjælp er begrænset.

Apotekets rolle i epidemiologisk overvågning og vaccinationsstrategier

Projektet havde til formål at undersøge, hvordan en gruppe af spanske apoteker kunne indgå som en del af et netværk for epidemiologisk overvågning og samtidig sammenligne effekten af forskellige COVID-19 vaccinationsstrategier.

Baggrunden var, at apoteker har en unik placering i samfundet og er i daglig kontakt med millioner af borgere, hvilket gør dem til oplagte aktører i folkesundhed og sygdomsovervågning. Projektet fik data fra 121 apoteker, som sammenlagt havde vaccineret 1.654 personer.

Resultaterne viste at:

- 92,3 % af den vaccinerede befolkning havde IgG-antistoffer mod COVID-19. Det viser, at vaccinationen resulterer i en høj immunrespons og derved støtter strategien for vaccination. 17,9 % af den ikke-vaccinerede befolkning havde IgG-antistoffer mod COVID-19. Det er markant lavere og understreger betydningen af vaccination
- Blandt de ikke-vaccinerede havde 34 % haft COVID-19, og 45 % af dem havde stadig antistoffer. Dette resultat viser, at naturlig infektion også giver immunitet, men i mindre grad end vaccination.

Projektet dokumenterer, at apoteker kan spille en central rolle i indsamling af sundhedsdata og evaluering af folkesundhedsstrategier. Samtidig giver projektet vigtig viden om, hvilke vaccinationsstrategier, der giver bedst immunrespons – viden, som kan bruges i fremtidige pandemier og vaccinationsprogrammer.

Villighed til at deltage i forskning blandt farmaceuter i Kroatien

Dette kroatisk projekt undersøgte, hvilke holdninger og barrierer, der påvirker apotekspersonales deltagelse i forskning i apotekspraksis. Formålet var at identificere både motivationsfaktorer og barrierer for deltagelse. Til at afdække holdninger og barrierer udsendte forskerne et spørgeskema til alle apoteksfarmaceuter med mindst seks måneders

erfaring, og som samtidig arbejdede i en større by (>35.000 indbyggere).

Resultaterne fra 293 svar viste, at:

- 97 % var enige i, at forskning i apotekspraksis er vigtigt for udvikling af nye farmaceutiske ydelser
- Over 60 % mente, at deltagelse i forskning er en del af farmaceutisk praksis.

Barrierer:

- 67 % angav daglige opgaver som den største barriere for deltagelse
- 42 % oplevede manglende støtte fra ledelse eller kolleger som en barriere.

Kroatiske farmaceuter anerkender vigtigheden af forskning i apotekspraksis og er motiverede for at deltage. Dog opleves daglige arbejdsopgaver og manglende støtte som væsentlige barrierer. Resultaterne peger på behovet for organisatorisk støtte og strukturer, der gør deltagelse i forskning mulig og attraktiv.

Holdninger til farmaceutisk ordination i England

Projektet undersøgte, hvordan nyuddannede farmaceuter i England forstår ansvaret i rollen som selvstændigt ordinerende farmaceuter (Independent Prescribers). Målet var at identificere de faktorer, der fremmer sikker og effektiv ordination af medicin, så kommende modeller og politiske beslutninger kan baseres på denne viden.

Data blev indsamlet ved at udføre og analysere interviews med interessenter; personer, grupper og organisationer, som har særlig interesse for farmaceutisk ordination.

Analysen resulterede i tre overordnede temaer: selvtillid, kompetence og miljø. **Selvtillid** handler om farmaceuternes tro på deres evner, deres tilgang til at håndtere risici og deres forståelse af det ansvar, der følger med rollen som ordinerende farmaceut. **Kompetence** dækker over den grundlæggende viden, farmaceuterne besidder, deres uddannelse i ordination, praktisk erfaring og

deres forståelse af arbejdsområdet. **Miljø** omfatter både det juridiske ansvar og ansvarlighed, ekstern kontrol og tilsyn samt de rammer, der gælder for farmaceutisk ordination, herunder regler, processer, roller og ansvar. Desuden indgår relationer til andre sundhedsprofessionelle og tilgængelig støtte som vigtige aspekter af miljøet.

- På baggrund af disse temaer blev der formuleret en række centrale anbefalinger: Farmaceuter, der ordinerer, er selv ansvarlige for deres handlinger. Der skal løbende sikres støtte, både i form af realtidsvejledning og efterfølgende refleksion, og denne støtte skal være et fælles ansvar for farmaceuten, apotekeren og sundhedsmyndighederne.
- Det anbefales, at nyuddannede farmaceuter begynder at ordinere med støtte umiddelbart efter afslutningen af deres uddannelse, og at praktisk erfaring fremover skal indgå som en fast del af alle uddannelsesprogrammer.
- Der skal etableres systemer, som understøtter udvidelsen af farmaceuternes arbejdsområde. Øget kontrol og tilsyn må forventes, når nye roller introduceres.

Det juridiske ansvar i forbindelse med ordination kan være uklart, hvilket kalder på specifikke krav til recertificering for ordinerende farmaceuter. Endelig foreslås det, at der etableres et system til løbende evaluering af disse farmaceuter.

Det engelske studie viser, at farmaceutisk ordination opfattes positivt, men at rollen indebærer nye krav til ansvar, risikohåndtering og kompetenceudvikling. De tre identificerede temaer – selvtilid, kompetence og miljø – udgør fundamentet for en vellykket implementering.

Stress og jobtilfredshed blandt nyuddannede farmaceuter i Australien

Dette australske projekt havde til formål at undersøge stressniveauer, compassion fatigue og jobtilfredshed blandt australske farmaceuter i begyndelsen af deres karriere. Compassion fatigue er det engelske udtryk for den udbrændthed, der kan opstå hos personer, der vedvarende skal udvise omsorg for fx patienter.

Projektet så også på farmaceuternes kendskab og holdninger til bruger-til-bruger-støtte fra andre farmaceuter, hvilket er særligt relevant, da mange af dem startede deres karriere under COVID-19-pandemien, som medførte ekstra pres og hurtige ændringer i lovgivning og arbejdsvilkår.

Data blev indsamlet fra svar på et spørgeskema, som blev sendt til både sociale og professionelle netværk. I alt blev der registreret 730 besvarelser.

Resultaterne viste at 75,2 % af deltagerne arbejdede i byområder, og 66,3 % arbejdede mindst 35 timer om ugen. Nyuddannede farmaceuter rapporterede konsekvent moderate stressniveauer. Yngre og mindre erfarne farmaceuter oplevede mere stress.

Generelt var der tilfredshed med kollegiale relationer og arbejdsopgaver, men utilfredshed med arbejdsvilkår, især løn og bonusordninger. Farmaceuter i landdistrikter var mere tilfredse med deres løn end dem i byområder og rapporterede samtidig en højere grad af tilfredshed med at kunne hjælpe andre end dem, der arbejdede i byer. Yngre, nyuddannede farmaceuter var mere tilfredse med deres relationer til ledere end ældre kolleger. Den mest anvendte stresshåndteringsstrategi var "at tale med andre", især kolleger, derefter venner og familie.

Projektet viser, at unge australske farmaceuter oplever betydelig stress og har blandede følelser omkring deres arbejde. Yngre farmaceuter er mere udsatte for udbrændthed, men føler sig bedre støttet af deres ledere. Der er stor interesse for støtteprogrammer, hvilket peger på et behov for at udvikle og afprøve sådanne tilbud målrettet farmaceuter.

Hospital i hjemmet – medicin håndtering og hjemmets integritet i Danmark

Dette projekt fra Danmark havde til formål at undersøge, hvordan hospitalstjenester kan flyttes til borgerens hjem, og hvad det betyder for medicin håndteringen. Fokus var på at udvide perspektivet fra rent kliniske ydelser til en helhedsorienteret tilgang, der også tager højde for

sociale, fysiske og følelsesmæssige aspekter ved at modtage behandling i hjemmet.

Tre centrale udfordringer ved at flytte hospitalspleje til hjemmet blev fundet:

1. Social og sundhedsmæssig lighed:

- Digitale løsninger kan forbedre adgangen til sundhedsydelser, men risikerer at forstærke ulighed
- Borgere med lav digital kompetence eller dårlig helbredstilstand kan have svært ved at bruge teknologien, hvilket skaber nye barrierer for adgang til pleje

2. Privatliv og hjemmets integritet:

- Hjemmet er et sted for ro i private omgivelser
- Når sundhedsydelser flyttes ind i hjemmet, kan det skabe stress og forstyrre hjemmets funktion som privat rum
- Det er vigtigt at inddrage alle involverede parter og sikre, at hjemmets karakter bevares

3. Fysiske og arkitektoniske udfordringer:

- Særligt i små boliger kan medicinsk udstyr skabe rod og ubehag
- Æstetik og komfort forringes, hvilket kan påvirke patientens trivsel negativt, især hos socialt udsatte.

Projektet peger på, at succesfuld implementering af hjemmebehandling fra hospitalet kræver samarbejde på tværs af sektorer – ikke kun blandt sundhedsprofessionelle, men også med forskere med viden om hjemmet og arkitekter/designere, der kan tilpasse boligen. Medicinhåndtering er en kompleks opgave i hjemmet, og apoteket har en vigtig rolle i at støtte både patienter og pårørende. Projektet understreger behovet for en helhedsorienteret tilgang, hvor hjemmets værdighed bevares samtidig med, at sundhedsydelser leveres effektivt.

Rapportering af bivirkninger i Australien – kendskab til mærkning med den sorte trekant

Et projekt fra Australien havde til formål at undersøge sundhedsprofessionelles og borgernes kendskab til den australske sorte trekant-ordning og vurdere, hvordan ordningen påvirker rapporteringen af bivirkninger ved lægemidler.

Den sorte trekant blev indført i Australien i 2018 (i EU i 2012) for at styrke overvågningen af nye lægemidler eller lægemidler anvendt på nye måder, som har begrænset dokumentation. Lægemidler under ordningen er markeret med et sort omvendt trekantsymbol (▼) i produktinformationen og underlagt supplerende overvågning.

Til indsamling af data blev der anvendt et online-spørgeskema, som kunne besvares af både sundhedsprofessionelle og medicinbrugere, og gennemført interviews af deltagere fra samme grupper.

Resultaterne fra 405 besvarelser viste, at kun 52 % af sundhedsprofessionelle og 10 % af medicinbrugere kendte til ordningen. 63 % af sundhedsprofessionelle og 11 % af medicinbrugere havde set trekantsymbolet. Blandt de 93 deltagere, der kendte til ordningen, havde 42 mindst én gang rapporteret en bivirkning for et lægemiddel mærket med en sort trekant, og 36 havde rapporteret specifikt, fordi lægemidlet var omfattet af ordningen. Efter at have set trekantsymbolet og dets beskrivelse, angav 66 % (255 ud af 385), at de ville være mere tilbøjelige til at rapportere bivirkninger ved lægemidler med symbolet.

Samlet viser projektet, at kendskabet til den sorte trekant er lavt, især blandt medicinbrugere. Når deltagerne først blev opmærksomme på ordningen, udtrykte de generelt positive holdninger og større villighed til at rapportere bivirkninger. Dog blev der rejst bekymringer om trekantsymbolets synlighed og informationsværdi. Projektet peger på, at bedre designet produktinformation og kommunikation kan styrke ordningens effekt og øge rapporteringen af bivirkninger.